

Prima instanță: Curtea de Apel Chișinău (jud. D. Manole)

Instanța de recurs: Curtea Supremă de Justiție (jud: T. Vieru, V. Clevadî, T. Chișca-Doneva, Iu. Bejenaru, O. Sternioală)

ÎNCHEIERE

12 iulie 2017

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
Judecători

Tatiana Vieru
Valentina Clevadî
Tamara Chișca-Doneva
Iurie Bejenaru
Oleg Sternioală

examinând cererea de revizuire depusă de Grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional, prin intermediul președintelui Biroului executiv Andrei Năstase,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă, în procedura contenciosului administrativ, de Grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional împotriva Comisiei Electorale Centrale privind anularea hotărârii nr. 4608 din 30 martie 2016 a Comisiei Electorale Centrale „Cu privire la rezultatele verificării listelor de subscripție prezentate de grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional”, obligarea Comisiei Electorale Centrale să adopte o hotărâre cu privire la inițierea referendumului republican constituțional,

împotriva deciziei din 22 aprilie 2016 a Curții Supreme de Justiție,

c o n s t a t ă:

La data de 04 aprilie 2016, Grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional a depus cerere de chemare în judecată împotriva Comisiei Electorale Centrale solicitând anularea hotărârii nr. 4608 din 30 martie 2016 a Comisiei Electorale Centrale „Cu privire la rezultatele verificării listelor de subscripție prezentate de grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional”, obligarea Comisiei Electorale Centrale să adopte o hotărâre cu privire la inițierea referendumului republican constituțional.

În motivarea acțiunii, reclamantul a invocat că prin hotărârea nr. 4316 din 20 noiembrie 2015 a Comisiei Electorale Centrale a fost înregistrat grupul de inițiativă, în număr de 775 persoane cu drept de vot, pentru colectarea semnăturilor susținătorilor referendumului republican de modificare și completare a Constituției Republicii Moldova.

Conform pct. 2 al hotărârii, Comisia Electorală Centrală a stabilit termenul de 3 luni pentru colectarea semnăturilor, începând cu data semnării actului de predare-

recepționare a legitimațiilor membrilor grupului de inițiativă și a listelor de subscripție. Actul de predare-recepționare a legitimațiilor membrilor grupului de inițiativă și a primelor liste de subscripție către grupul de inițiativă, a fost semnat la data de 14 decembrie 2015.

A menționat că, grupului de inițiativă i-au fost eliberate 4 tipuri de formulare ale listelor de subscripție, fiecare tip conținând o întrebare din cele patru preconizate a fi supuse referendumului republican constituțional, cu un tiraj total de 100000 fiecare, câte 25000 file pentru fiecare tip de liste.

A afirmat că, la data de 14 martie 2016, grupul de inițiativă a prezentat Comisiei Electorale Centrale listele de subscripție și patru procese-verbale din 14 martie 2016 cu privire la totalizarea colectării semnăturilor de către membrii grupului de inițiativă, corespunzător celor patru întrebări preconizate a fi supuse referendumului republican constituțional, după cum urmează: - listele de subscripție ce conțin întrebarea: „Sunteți pentru modificarea art. 60 alin. (2) al Constituției în vederea reducerii numărului deputaților, prin substituirea cifrei 101 cu cifra 71?” au întrunit un număr de 11454 file cu 406645 semnături ale susținătorilor referendumului; - listele de subscripție ce conțin întrebarea: „Sînteți pentru excluderea alineatului (3) al art. 70 din Constituție, care stipulează că deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, cu excepția cazurilor de infracțiune flagrantă sau trimis în judecată fără încuviințarea Parlamentului, după ascultarea sa?” au întrunit un număr de 11433 file cu 406317 semnături ale susținătorilor referendumului; - listele de subscripție ce conțin întrebarea: „Sînteți pentru modificarea și completarea art. 78 din Constituție în vederea alegerii Președintelui Republicii Moldova prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat?” au întrunit un număr de 11454 file cu 404795 semnături ale susținătorilor referendumului; - listele de subscripție ce conțin întrebarea: „Sînteți pentru expunerea articolului 89 din Constituție într-o nouă redacție, care să prevadă că, în cazul săvârșirii de către Președintele Republicii Moldova a unor fapte prin care se încalcă Constituția, Parlamentul poate aproba inițiativa a cel puțin o treime din deputați, de suspendare din funcție, cu organizarea în cel mult 70 de zile a unui referendum privind demiterea Președintelui?” au întrunit un număr de 11423 file cu 406502 semnături ale susținătorilor referendumului.

A declarat că, în rezultatul verificării listelor de subscripție și al conformității datelor indicate în procesele-verbale de totalizare prezentate de grupul de inițiativă, Comisia Electorală Centrală, la data de 30 martie 2016 a adoptat Hotărârea nr. 4608 „Cu privire la rezultatele verificării listelor de subscripție prezentate de grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional”, prin care a fost respinsă propunerea de efectuare a referendumului republican pentru revizuirea Constituției Republicii Moldova și a anulat înregistrarea grupului de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional.

A precizat că, hotărârea nr.4608 din 30 martie 2016 a Comisiei Electorale Centrale este ilegală în fond, bazată pe o interpretare cu rea credință, precum și emisă cu aplicarea eronată a prevederilor legii materiale și care contravine flagrant prevederilor art. art. 2, 4, 5, 38 și 75 ale Constituției Republicii Moldova.

A remarcat că, referendumul este un instrument al democrației directe, prin intermediul căruia cetățenii își exprimă opinia și adoptă o decizie în mod direct. Principala caracteristică a referendumului rezidă în funcția sa de legitimare a puterii, voința populară validând actele supuse votului. Prin referendum se atenuază distanța dintre guvernanți

și guvernați, completându-se în mod democratic raporturile care rezultă în urma alegerilor. Referendumul reprezintă un mijloc de manifestare a voinței populare, precum și a rolului cetățeanului în politică, în cadrul circumscris sferei dezbaterii publice. Referendumul oferă poporului și posibilitatea de a controla puterea și modul de exercitare a acesteia, precum și posibilitatea de a media probleme extrem de importante de natură politică.

A opinat că, Comisia Electorală Centrală, ignorând faptul că numărul minim de persoane care sunt în drept să inițieze revizuirea este limitat la 200000 persoane, neîntemeiat indică în motivarea soluției de respingere necesitatea de a fi prezentate cel puțin 360000 semnături valabile, ceea ce în opinia sa, constituie o interpretare cu rea credință a prevederilor constituționale de către Comisia Electorală Centrală, în pofida faptului că în textul Constituției nu se regăsește cifra de 360000 de semnături, ci 200000 semnături.

A notat că, Comisia Electorală Centrală interpretează propoziția a doua din art. 141 alin.(1) lit.a) al Constituției Republicii Moldova, la organizarea administrativ teritorială a Republicii Moldova la situația actuală, când unitățile administrative de nivelul doi sunt considerate raioanele și municipiile, pe când această reglementare a fost inclusă prin Legea cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova, nr. 1115-XIV din 05 iulie 2000, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.88-90/661 din 28 iulie 2000, când textul „raioane și municipii” s-a substituit cu textul „unitățile administrativ-teritoriale de nivelul doi”, iar cifrele „5000” s-au substituit cu cifrele „20000”. Or, la acel moment, rezultând din prevederile Legii privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr. 191-XIV din 12 noiembrie 1998, teritoriul Republicii Moldova era organizat, sub aspect administrativ, în județe, orașe și sate, iar modificările introduse presupunea ca numărul de 200000 de semnături să fie acumulat din cel puțin jumătate din județele țării.

A indicat că, obligațiunea acumulării a 200000 de semnături din jumătate din unitățile administrativ teritoriale de nivelul doi se referea la județe și odată ce după revenirea la organizarea administrativ-teritorială la raioane această prevedere a rămas fără modificare, ea rămîne valabilă pînă în ziua de azi, și prin urmare, grupul de inițiativă avea obligațiunea de acumulare a 200000 de semnături din jumătate din fostele județe – obligațiune ce a fost îndeplinită.

A precizat că, legalitatea hotărîrii Comisiei Electorale Centrale urmează a fi analizată și prin prisma recomandărilor elaborate în Liniile directe ale Comisiei de la Veneția - Codul de bune practici în materie de referendum, care reprezintă reguli cu valoare de principiu și care constituie premisele necesare exercițiului oricărei democrații constituționale. Însă, în contradicție cu aceste recomandări, în opinia sa, Comisia Electorală Centrală impune prezentarea unui număr de semnături cu mult mai mare decît minimul necesar, ignorînd că este vorba despre o inițiere a procedurii de referendum și nicidecum referendumul în sine.

A susținut că, analizând la nivel practic mențiunile Comisiei Electorale Centrale, se observă că în unele raioane, de exemplu Basarabeasca, care are înregistrați 24313 persoane în Registrul de stat al alegătorilor, urmau să fie colectate 20000 de semnături pentru inițierea referendumului, adică circa 83% din alegători, în condițiile în care pentru validarea rezultatelor referendumului este suficient dacă „pentru” au votat cel puțin jumătate din numărul total al persoanelor înscrise în listele electorale, adică 12157

persoane. Situația enunțată este caracteristică majorității raioanelor. Comisia Electorală Centrală consideră că pentru inițierea referendumului constituțional urmează să fie prezentate mai multe semnături decât legea stabilește pentru validarea rezultatelor lui, ceea ce este un abuz și o încălcare gravă a drepturilor constituționale ale persoanelor de a iniția un atare referendum.

A considerat că, Comisia Electorală Centrală arbitrar i-a impus grupului de inițiativă o restricție neprevăzută de lege care este una arbitrară și ilegală, iar ca efect, această restricție vădit încalcă suveranitatea poporului Republicii Moldova și face imposibilă inițierea referendumurilor, prezentînd un derapaj anti-democratic și creînd un precedent, care încalcă grav drepturile constituționale ale mai mult de 400000 de cetățeni ai Republicii Moldova.

Prin hotărârea din 14 aprilie 2016 a Curții de Apel Chișinău s-a anulat hotărârea nr. 4608 din 30 martie 2016 a Comisiei Electorale Centrale „cu privire la rezultatele verificării listelor de subscripție prezentate de grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional”; s-a obligat Comisia Electorală Centrală să adopte o hotărâre cu privire la inițierea referendumului republican constituțional pentru revizuirea Constituției Republicii Moldova.

La data de 15 aprilie 2016, Comisia Electorală Centrală a declarat recurs împotriva hotărârii din 14 aprilie 2016 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea acesteia, cu pronunțarea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii.

Prin decizia din 22 aprilie 2016 a Curții Supreme de Justiție s-a admis recursul declarat de Comisia Electorală Centrală; s-a casat hotărârea din 14 aprilie 2016 a Curții de Apel Chișinău, adoptată în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă, în procedura contenciosului administrativ, de Grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional împotriva Comisiei Electorale Centrale privind anularea hotărârii nr. 4608 din 30 martie 2016 a Comisiei Electorale Centrale „Cu privire la rezultatele verificării listelor de subscripție prezentate de grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional”, obligarea Comisiei Electorale Centrale să adopte o hotărâre cu privire la inițierea referendumului republican constituțional și s-a pronunțat o nouă hotărâre prin care s-a respins cererea de chemare în judecată depusă de Grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional împotriva Comisiei Electorale Centrale privind anularea hotărârii nr. 4608 din 30 martie 2016 a Comisiei Electorale Centrale „Cu privire la rezultatele verificării listelor de subscripție prezentate de grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional”, obligarea Comisiei Electorale Centrale să adopte o hotărâre cu privire la inițierea referendumului republican constituțional.

La 02 iunie 2016 Grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional, prin intermediul președintelui Biroului executiv Andrei Năstase, a depus cerere de revizuire împotriva deciziei din 22 aprilie 2016 a Curții Supreme de Justiție solicitând casarea acesteia cu dispunerea judecării cauzei în recurs, în alt complet de judecători.

În motivarea cererii de revizuire s-a invocat că, circumstanțele presupuse ca fiind constatate de către instanța de recurs, nu există în fapt și acestea, de fapt, au fost inventate de instanța de recurs pentru a pronunța o hotărâre favorabilă intimatului, contrară intereselor a peste 400 mii de cetățeni ai Republicii Moldova.

Studiind materialele pricinii, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ

lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră cererea de revizuire depusă de Grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional, prin intermediul președintelui Biroului executiv Andrei Năstase, împotriva deciziei din 22 aprilie 2016 a Curții Supreme de Justiție pasibilă de a fi respinsă ca inadmisibilă din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 449 lit. b) Cod de procedură civilă, revizuirea se declară în cazul în care au devenit cunoscute unele circumstanțe sau fapte esențiale ale pricinii care nu au fost și nu au putut fi cunoscute revizuentului, dacă acesta dovedește că a întreprins toate măsurile pentru a afla circumstanțele și faptele esențiale în timpul judecării anterioare a pricinii.

În conformitate cu art. 451 alin. (1) Cod de procedură civilă, cererea de revizuire se depune în scris de persoanele menționate la art. 447, indicându-se în mod obligatoriu temeiurile consemnate la art. 449 și anexându-se probele ce le confirmă.

În conformitate cu art. 453 alin. (1) lit. a) Cod de procedură civilă, după ce examinează cererea de revizuire, instanța emite încheierea de respingere a cererii de revizuire ca fiind inadmisibilă.

Colegiul reține că revizuentul la înaintarea cererii de revizuire a invocat prevederile art. 449 lit. b) CPC. În acest sens, s-a menționat că circumstanțele presupuse ca fiind constatate de către instanța de recurs, nu există în fapt și acestea, de fapt, au fost inventate de instanța de recurs pentru a pronunța o hotărâre favorabilă intimatului, contrară intereselor a peste 400 mii de cetățeni ai Republicii Moldova.

Colegiul remarcă că motivele expuse în prezenta cerere de revizuire nu corespund temeiurilor prevăzute de art. 449 lit. b) CPC.

La capitolul dat, Colegiul reține că, circumstanțele noi – descoperite, sunt totalitatea de fapte juridice (obiect al probației) care duc la apariția, modificarea sau stingerea drepturilor și obligațiilor civile, care au o importanță esențială pentru soluționarea justă a cauzei civile, totodată, având putere decisivă asupra concluziei instanței de judecată, care nu au fost cunoscute revizuenților anterior, dar existau până la momentul pronunțării hotărârii și au fost descoperite după ce hotărârea judecătorească a devenit irevocabilă.

Colegiul conchide că pentru a invoca temeiul indicat este necesar ca circumstanța nouă să îndeplinească o condiție esențială, adică să existe anterior pronunțării hotărârii, dar revizuentului să-i devină cunoscută ulterior.

Pe când, din cererea de revizuire rezultă că revizuentul doar a criticat decizia instanței de recurs, fără a aduce în fața instanței careva circumstanțele noi, fapte esențiale ale pricinii ce au fost descoperite ulterior pronunțării actului de dispoziție contestat.

În contextul dat, Colegiul consideră că revizuentul nu a prezentat careva temeiuri care ar corespunde caracteristicilor cerute de norma de drept indicată prin prisma art. 449 lit. b) CPC ce ar justifica retractarea unei hotărâri judecătorești rămase irevocabile.

Pornind de la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, unul din aspectele fundamentale ale preeminenței dreptului este principiul securității raporturilor juridice, care cere printre altele, că atunci când instanțele judecătorești dau o apreciere finală unei chestiuni, constatarea lor să nu mai poată fi pusă în discuție (cazul *Brumărescu contra României*).

Desființarea hotărârii irevocabile ca urmare a admiterii revizuirii prin îndepărtarea condiției evocării fondului conduce la probleme majore din perspectiva securității

raporturilor juridice conform jurisprudenței clare, constante și extrem de voluminoase a CtEDO.

Concomitent, Colegiul reiterează asupra faptului că invocarea repetată a cadrului legal, analizat și interpretat de revizuent prin interpunerea cu circumstanțele speței, nu reprezintă temei de înaintare a cererii de revizuire. Ori, revizuirea se justifică de regulă, prin aceea că, involuntar instanța a săvârșit o eroare în legătură cu starea de fapt stabilită în hotărârea atacată fie în raport cu materialul existent la data pronunțării, fie în raport cu noile împrejurări, apărute ulterior după pronunțarea hotărârii.

În atare circumstanțe, analizând argumentele invocate de către revizuent în raport cu prevederile art. 449 lit. b) CPC, Colegiul le va respinge, deoarece nu pot servi drept temei de revizuire și nu se încadrează în prevederile normei legale.

Din considerentele menționate supra, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a respinge ca inadmisibilă cererea de revizuire depusă de cererea de revizuire depusă de Grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional, prin intermediul președintelui Biroului executiv Andrei Năstase, împotriva deciziei din 22 aprilie 2016 a Curții Supreme de Justiție.

În conformitate cu art. art. 269-270, art. 453 alin. (1) lit. a) Cod de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d i s p u n e :

Se respinge ca fiind inadmisibilă cererea de revizuire depusă de Grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional, prin intermediul președintelui Biroului executiv Andrei Năstase, împotriva deciziei din 22 aprilie 2016 a Curții Supreme de Justiție, adoptată în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă, în procedura contenciosului administrativ, de Grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional împotriva Comisiei Electorale Centrale privind anularea hotărârii nr. 4608 din 30 martie 2016 a Comisiei Electorale Centrale „Cu privire la rezultatele verificării listelor de subscripție prezentate de grupul de inițiativă pentru desfășurarea referendumului republican constituțional”, obligarea Comisiei Electorale Centrale să adopte o hotărâre cu privire la inițierea referendumului republican constituțional.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele ședinței, judecătorul

Tatiana Vieru

Judecători

Valentina Clevadi

Tamara Chișca-Doneva

Iurie Bejenaru

Oleg Sternioală